

№ исх: 09-3-04/138 от:
17.02.2020

**«ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ
ҰЛТТЫҚ БАНКІ»**

РЕСПУБЛИКАЛЫҚ
МЕМЛЕКЕТТІК МЕКЕМЕСІ

050040, Алматы қ., Көктем-3, 21-үй
тел.: +7 727 2704591, факс: +7 727 2704655
телекс: 251130 BNK KZ, E-mail: hq@nationalbank.kz

РЕСПУБЛИКАНСКОЕ
ГОСУДАРСТВЕННОЕ УЧРЕЖДЕНИЕ

**«НАЦИОНАЛЬНЫЙ БАНК
РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН»**

050040, г. Алматы, Көктем-3, дом 21
тел.: +7 727 2704591, факс: +7 727 2704655
телекс: 251130 BNK KZ, E-mail: hq@nationalbank.kz

2020ж.17.02.№09-3-04/138

**Қазақстан Республикасы
Парламентінің Мәжілісі
«Ақ жол» ҚДП
фракциясының
депутаттары**

**М.А. Қазбековаға
А.Т. Перуашевқа
Е.С. Никитинскаяға
Е.Х. Барлыбаевқа
К.Г. Абсатировқа
Д.М. Еспаеваға
Б.С. Дүйсембиновке**

2020 жылғы 23 қаңтардағы №ДЗ-13 сауалға

Құрметті депутаттар!

Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі (бұдан әрі – Ұлттық Банк) өз құзыреті шегінде Сіздердің депутаттық сауалдарыңызға жауапты осы хатқа қосымшаға сәйкес жолдайды.

Қосымша: 5 парақта.

Төраға

Е. Досаев

Орын. Б. Смекенов
Тел.: 8 (727) 2 704-862

**Депутатам
Мажилиса Парламента
Республики Казахстан
фракции ДПК «Ак жол»**

**Казбековой М.А.
Перуашеву А.Т.
Никитинской Е.С.
Барлыбаеву Е.Х.
Абсатирову К.Г.
Еспаевой Д.М.
Дюсембинову Б.С.**

На запрос от 23.01.2020г. №ДЗ-13

Уважаемые депутаты!

Национальный Банк Республики Казахстан в пределах своей компетенции направляет ответ на Ваш депутатский запрос согласно приложению к настоящему письму.

Приложение: на 5 стр.

Председатель

Е. Досаев

Исп. Б. Смекенов
Тел. 8 (727) 270-48-62

Айырбастау пункттерінің жарғылық капиталының ең аз мөлшері

Валюталық реттеу туралы заңда¹ уәкілетті ұйымдар қызметін Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларына лицензиясы негізінде айырбастау пункттері арқылы ғана жүзеге асыратын банктер болып табылмайтын Қазақстан Республикасының қаржы ұйымдары болып табылатыны айқындалған.

Рұқсаттар туралы Заңына² сәйкес уәкілетті ұйымдардың қызметі лицензияланады және бірінші санаттағы рұқсаттардың тізбесіне кіреді, өйткені олардың қызметі халыққа қаржылық қызмет көрсетумен және қолма-қол теңгелік өтімділікті шоғырландырумен байланысты, ол өз кезегінде тұтыну секторы мен халықты ұлттық және шетел валюталарындағы қолма-қол ақшамен қамтамасыз етілуіне әсер етеді.

Ұлттық Банк Басқармасы 2018 жылғы 31 желтоқсанда № 265 Қаулысын³ қабылдады.

№ 265 Қаулысына сәйкес қалалар мен елді мекендердің заңнамалық жіктеуіне⁴ байланысты дифференциациялау тетігін сақтай отырып, банктік емес айырбастау пункттері үшін талап етілетін жарғылық капиталдың ең аз мөлшері (бұдан әрі - ЖКЕМ) ұлғайтылды (1-ші кестені қараңыз):

1 Кесте. Уәкілетті ұйымдардың жарғылық капиталына қойылатын талаптар (әрбір айырбастау пункті үшін).

Бұрынғы механизм		Қабылданған механизм	
Қала санаты бойынша ЖКЕМ	Мөлшері және әрекет ету күні	Қала санаты бойынша ЖКЕМ	Енгізу мөлшері мен күні
Нұр-Сұлтан қаласы және республикалық маңызы бар қалаларда	30 000 000 млн. теңге 01.02.2020ж. дейін Төмендетілмейтін қалдық 100% - 01.02.2020ж. бастап	Нұр-Сұлтан қаласы және республикалық маңызы бар қалаларда	100 000 000 млн. теңге Төмендетілмейтін қалдық 100% - 01.04.2020ж.
Облыстардың әкімшілік орталықтарында	20 000 000 млн. теңге 01.02.2020ж. дейін Төмендетілмейтін қалдық 100% - 01.02.2020ж. бастап	Облыстардың әкімшілік орталықтарында	100 000 000 млн. теңге Төмендетілмейтін қалдық 100% - 01.07.2020ж.
Өзге жерлерде орналасқандар	10 000 000 млн. теңге 01.02.2020ж. дейін Төмендетілмейтін қалдық 100% - 01.02.2020ж. бастап	Өзге жерлерде орналасқандар	50 000 000 млн. теңге Төмендетілмейтін қалдық 100% - 01.01.2021ж.

Бұл ретте, өзінің банк шоттарында және (немесе) айырбастау пунктінің кассасында теңгеде немесе шетел валютасында, сонымен бірге тазартылған құйма алтындағы (бар болса) жарғылық капиталының ең аз мөлшерінің сомасының 100 %-дан кем емес ақшаның күнделікті болуын қамтамасыз ету жөніндегі талап енгізілді.

¹ «Валюталық реттеу және валюталық бақылау туралы» 2018 жылғы 2 шілдедегі ҚР Заңы

² «Рұқсаттар және хабарламалар туралы» Қазақстан Республикасының 2014 жылғы 16 мамырдағы № 202-V Заңы

³ «Қазақстан Республикасында қолма-қол шетел валютасымен айырбастау операцияларын ұйымдастыру қағидаларын бекіту туралы» ҚРҰБ Басқармасының 2019 жылғы 4 сәуірдегі № 49 қаулысына өзгерістер мен толықтырулар енгізу туралы» ҚРҰБ Басқармасының 2019 жылғы 31 желтоқсандағы № 265 Қаулысы

⁴ «Қазақстан Республикасының әкімшілік-аумақтық құрылысы туралы» ҚР 1993 жылғы 8 желтоқсандағы Заңының 3-бабы

2-кесте. Уәкілетті ұйымдардың 3 жылдық кезеңдегі қолма-қол шетел валютасы нарығындағы сауда операциялары, трлн. теңге.

	2017	2018	2019
Қолма-қол шетел валютасын сатып алу көлемі	1,5	1,6	2,3
Қолма-қол шетел валютасын сату көлемі	1,5	1,6	2,4
Сатып алу-сатудың жалпы көлемі	3,0	3,2	4,7

***Анықтама үшін:** 2019 жылы 1 банктік емес айырбастау пунктіне қолма-қол шетел валютасын сатудың (немесе сатып алудың) орташа жылдық көлемі 3-3,1 млрд. теңгені құрады.*

2019 жылы 1 банктік емес айырбастау пунктіне қолма-қол шетел валютасын сатудың (немесе сатып алудың) орташа айлық көлемі 250-262 млн.теңгені құрады.

Капиталдың ең аз мөлшеріне қойылатын талаптарды ұлғайту қолма-қол шетел валютасы тапшылығының тәуекелін азайтуға және халықтың сұранысын толық көлемде қамтамасыз етуге және банктік емес айырбастау пункттерінің қаржылық тұрақтылығын арттыруға ықпал ететін болады.

Сонымен қатар, осы шаралар қызметті жүзеге асырудың барлық уақыты ішінде жарғылық капиталдың ең аз мөлшерін мақсатты пайдалануды қамтамасыз етуге мүмкіндік береді.

Осылайша, Ұлттық Банк капиталдандыруға қоятын талаптарды белгілеуі халыққа қызмет көрсету кезінде қолма-қол шетел және ұлттық валютасы тапшылығының тәуекелдерін азайту бойынша реттеудің басты құралы ретінде айқындалады, ол қолма-қол шетел валютасын сатып алу және сату кезінде қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін бұзуға жол бермеу бойынша жағдай жасайды.

Ұлттық Банк жарғылық капиталдың ең төменгі мөлшерінен 100 % мөлшерінде төмендетілмейтін қалдықты қамтамасыз ету бойынша қабылдаған түзету уәкілетті ұйым аталған ақша сомасын айырбастау пунктінің кассасында немесе банктік шотта сақтау немесе орналастыру орнын өз қалауы бойынша айқындауға құқылы деп болжайтынын қосымша атап өтеміз.

Сонымен қоса, **айырбастау пункттеріне қатысты құқыққа қарсы іс-әрекеттер тәуекелдерін төмендету мақсатында** банктік және банктік емес айырбастау пункттері үй-жайларының күзетіне мынадай талаптар қойылады: «Күзет қызметі туралы» 2000 жылғы 19 қазандағы Қазақстан Республикасының Заңында айқындалған жеке күзет ұйымының қарулы күзет посты; (2) орталықтандырылған күзет пунктіне келіп түскен дабыл сигналы бойынша объектіге келетін жеке күзет ұйымының қарулы күзет посты жүзеге асырады.

Осылайша, банктік емес айырбастау пункттерінің иелері қандай күзет ұйымымен және қандай талаптармен шарт жасасу туралы шешімді дербес қабылдайды, сәйкесінше мұндай айырбастау пунктінің иесі оларда тіпті травматикалық қарудың болмау тәуекелін де өзі көтереді.

Айырбастау пункттерінің жұмыс режимі

Айырбастау пункттерінің жұмыс режимін белгілеу жалпы әлемдік тәжірибе болып табылады және:

1) қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтарын қорғауға бағытталған. Әдетте, қолма қол валютамен айырбастау операцияларының негізгі көлемі күндізгі уақытта жүзеге асырылады.

***Анықтама үшін:** Халықаралық тәжірибені талдау Италия, БАӘ, Таиланд, Польша сияқты елдерде және басқа елдерде айырбастау пункттерінің жұмыс режимі тек күндізгі уақытпен (19.00 - 20.00 дейін) шектелгенін көрсетеді. Халықаралық тәжірибе жұмыс режимін мұндай регламенттеу айырбастау пункттері мен олардың клиенттеріне қатысты құқыққа қарсы және қылмыстық іс-әрекеттер жасау жөніндегі тәуекелдерді азайтатынын көрсетеді.*

Бұл ретте, Қазақстан Республикасының шекарасынан өтетін әуежайлар, теміржол вокзалдары және автомобиль пункттері арқылы келетін және кететін адамдарға ыңғайлы болуы үшін айырбастау пункттерінің жұмыс уақыты шектелмейді.

1 (бірінші) санаттағы стационарлық сауда объектілерінің ғимараттарында (сауда алаңы 10 000 ш.м асады) жұмыс режимі сағат 09-00-ден 22-00-ге дейін орнатылған.

2 Кесте. Айырбастау пункттерінің жұмыс режимі.

Айырбастау пункттерінің жұмыс режимі	
Жалпыға бірдей белгіленген жұмыс режимі (1)	
9 сағат 00 минуттан бастап 20 сағат 00 минутқа дейін	Барлық айырбастау пункттерінде
Ерекше жұмыс режимі (2)	
9 сағат 00 минуттан бастап 22 сағат 00 минутқа дейін	1 (бірінші) санатқа кіретін стационарлық сауда орындарының ғимараттарында орналасқан
Ерекше жұмыс режимі (3)	
Тәулік бойы (24/7)	Теміржол вокзалдарының, казино, халықаралық әуежай аэровокзалдар ғимараттарының ішінде және Мемлекеттік шекара арқылы автомобильді өткізу пунктінің аумағында орналасқан

2) халық арасында дүрлігудің пайда болуына ықпал ететін қолма-қол шетел валютасын сату бағамын көтеріп жіберу тәуекелдерін азайтуға бағытталған.

Бұл шара кешкі және түнгі уақытта қолма-қол шетел валютасы бағамының негізсіз өсуін жояды.

Ұлттық Банк келетін және (немесе) кететін халықтың қолма-қол ақша айырбастау көздеріне қол жеткізу жөніндегі мүдделерін назарға алғанын атап өту керек. Сонымен қатар, Ұлттық Банк осы мәселені қарастыру кезінде қазіргі уақытта төлем карточкаларын, онлайн-банкингті, сондай-ақ қолма-қол шетел валютасын қабылдау және беру функциясы бар банкоматтарды қолдана отырып, халық үшін валюта айырбастаудың **24/7 режимінде жұмыс істейтін балама көздері қол жетімді** екенін ескереді.

Идентификациялық деректерді тіркеу

КЖ/ТҚҚ туралы заңда туралы заңға⁵ сәйкес уәкілетті ұйымдар қаржы мониторингінің субъектілері болып табылады.

КЖ/ТҚҚ туралы заңда **қаржы мониторингі** – уәкілетті орган және қаржы мониторингі субъектісі жүзеге асыратын, ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен операциялар туралы мәліметтер мен ақпаратты жинау, өңдеу, талдау және пайдалану жөніндегі шаралар жиынтығы деп айқындалғаны атап өту қажет.

Осы заң бойынша **қолма-қол шетел валютасын айырбастау пункттері арқылы сатып алу, сату және айырбастау қаржы мониторингіне жататын** ақшамен және (немесе) өзге мүлікпен жасалатын операцияларға жатқызылған.

Тиісінше, Ұлттық Банк өз құзыреті шегінде уәкілетті ұйымдардың (қаржы мониторингі субъектілерінің) қаржы мониторингі бөлігінде кірістерді жылыстатуға қарсы іс-қимыл туралы заңнаманың талаптарын сақталуын бақылауды⁶ жүзеге асыруға

⁵ «Қылмыстық жолмен алынған кірістерді заңдастыруға (жылыстатуға) және терроризмді қаржыландыруға қарсы іс-қимыл туралы» 2009 жылғы 28 тамыздағы № 191-IV Қазақстан Республикасының Заңы

⁶ «Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі туралы» 1995 ж. 30 наурыздағы ҚР Заңы 8-бабының 24-2) тармақшасы

құқылы. Сонымен қатар, ДД туралы Заңы⁷ 27-бабының 1) тармақшасында, мемлекеттік органдар өз құзыреті шегінде дербес деректер және оларды қорғау саласындағы нормативтік құқықтық актілерді әзірлейді және (немесе) бекітеді деп белгіленген.

ДД туралы Заңның 22-бабының 1-тармағында анықталғандай, меншік иесі және (немесе) оператор, сондай-ақ үшінші тұлға:

- 1) дербес деректерге рұқсатсыз қол жеткізуді болғызбауды;
- 2) егер дербес деректерге рұқсатсыз қол жеткізу еңсерілмеген болса, дербес деректерге мұндай рұқсатсыз қол жеткізу фактілерін уақтылы анықтауды;
- 3) дербес деректерге рұқсатсыз қол жеткізудің қолайсыз салдарын барынша азайтуды қамтамасыз ететін дербес деректерді қорғау жөніндегі қажетті шараларды қолдануға міндетті.

Сонымен бірге, ДД Заңның 22-бабының 2-тармағына сәйкес меншік иесінің және (немесе) оператордың, сондай-ақ үшінші тұлғаның дербес деректерді қорғау жөніндегі міндеттері дербес деректерді жинаған кезден бастап туындайды және олар жойылған не иесіздендірілген кезге дейін күшінде болады.

Клиенттердің идентификациялық деректерін тіркеу тұтынушылар мен уәкілетті ұйымдар арасындағы қаржылық өзара қарым-қатынастардың ашықтығын арттырады.

Жаңа реттеу талаптарын енгізу айырбастау пункттерінің **қаржылық қызметтерін тұтынушылардың қорғалуын күшейтетіні**, қолма-қол шетел валютасын кешкі және түнгі уақытта сату бағамын тым көтеру және халықтың арасында жағымсыз бағамдық күтулердің негізсіз туындау фактілерін болдырмайтыны анық.

***Анықтама үшін:** деректерді фиксациялау - жалпы әлемдік тәжірибе. Ол ақшаны жылыстатуға, терроризмді қаржыландыруға және салық төлеуден жалтаруға кедергі келтіреді. Жеке тұлғаны сәйкестендіру тәжірибесі ФАТФ қағидаттары мен рекомендацияларын іске асыру шеңберінде әлемнің барлық елдерінде қолданылады. ФАТФ-тың «Клиенттерді тиісінше тексеру және деректерді сақтау» 5-ші рекомендациясына сәйкес қаржы ұйымдары (тұрақты немесе кездейсоқ, жеке немесе заңды тұлғалар немесе заңды құрылымдар) клиенттерді идентификацияға және сенімді және тәуелсіз көздерді, құжаттарды, деректерді немесе ақпаратты (сәйкестендіру деректерін) пайдалана отырып, осы клиенттің жеке басын тексеруге міндетті.*

500 мың теңгеге дейінгі операциялар бойынша клиенттердің деректерін тіркеу жөніндегі талап енгізілгенге дейін⁸ халықтан келіп түскен шағымдарды қараудың жалпыланған қадағалау практикасы банктік емес айырбастау пункттері **500 мың** теңгеге дейінгі айырбастау операцияларын жүргізу кезінде **клиенттердің құқықтарын бұзғанын** немесе операцияларды жасаудан әртүрлі себептер бойынша клиенттерге бас тартқаны бойынша жағдайлардың болғанын және **Ұлттық Банкте** мұндай жағдайларда айырбастау пункті тарапынан **клиенттердің құқықтарын бұзу жөніндегі әрекеттің болуын немесе болмауын анықтау бойынша қиындықтар туындағанын** көрсетеді.

Осылайша, клиенттердің деректерін фиксациялау жөніндегі талаптарды енгізу аталған жалпы әлемдік тәжірибені және Ұлттық Банктің қадағалау тәжірибесін ескеріп, қолма-қол шетел валютасы **нарығының ашықтығын арттыруға** және қаржылық қызметтерді тұтынушылардың құқықтары мен заңды мүдделерін қорғаудың тиісті деңгейін қамтамасыз ету жөніндегі Ұлттық Банктің қадағалау мүмкіндіктерін кеңейтуге бағытталған.

Жалпы алғанда, Ұлттық Банк қолма-қол шетел валютасымен операциялар, валюталық бағамдармен және спрэдтер бойынша сандық шектеулерді енгізбейтінін атап өтеміз. Бұл ретте, Қазақстан Республикасында еркін өзгермелі айырбас бағамы

⁷ «Дербес деректер және оларды қорғау туралы» 2013 жылғы 21 мамырдағы № 94-V Қазақстан Республикасының Заңы

⁸ 2020 жылғы 1 ақпанға дейін

режимі қолданылады және нарықтық бағам жасау сұраныс пен ұсынысты ескере отырып, биржалық валюта нарығында жүргізіледі.

Жоғарыда көрсетілген іс-шаралардың жүзеге асырылған кешені ішкі валюта нарығының тұрақтылығын қамтамасыз етуге жәрдемдесетін болады.

***Анықтама үшін:** Бүгін халық пен бизнес-қоғамдастық тарапынан ақпараттық алаңда Ұлттық Банк енгізген жаңа талаптарға қатысты жағымсыз өзгерістер байқалмайды. Қаржы нарығы субъектілерінің аз ғана бөлігі қабылданған түзетулермен келіспейтінін білдірді. Ұлттық Банктің барлық түзетулеріне «қарсы» іс-шараларын ұйымдастыруға белсенді қатысқан банктік емес айырбастау пункттері қаржы нарығының жекелеген субъектілерінің үлесі банктік емес айырбастау пункттері иелерінің жалпы санының 1%-ынан аспайды.*

Приложение к письму Национального Банка № 09-3-04/138 от 17.02.2020г.

Минимальный размер уставного капитала обменных пунктов

Законом о валютном регулировании⁹ определено, что уполномоченные организации являются финансовыми организациями Республики Казахстан, не являющимися банками, осуществляющими деятельность исключительно через обменные пункты на основании лицензии Национального Банка Республики Казахстан на обменные операции с наличной иностранной валютой.

В соответствии с Законом о разрешениях¹⁰ деятельность уполномоченных организаций является лицензируемой и входит перечень разрешений первой категории, поскольку их деятельность связана с оказанием финансовых услуг населению и концентрацией наличной тенговой ликвидности, которая влияет на обеспеченность потребительского сектора и населения наличными деньгами, как в национальной, так и в иностранной валюте.

Правление Национального Банка 31 декабря 2019 года приняло Постановление № 265¹¹.

В соответствии с Постановлением № 265 увеличен требуемый минимальный размер уставного капитала (далее - МРУК) для небанковских обменных пунктов с сохранением механизма дифференциации в зависимости от законодательной классификации¹² городов и населенных пунктов (см. Таблицу 1):

Таблица 1. Требования к уставному капиталу уполномоченных организаций (для каждого обменного пункта).

Прежний механизм		Принятый механизм	
МРУК по категории города	Размер и дата действия	МРУК по категории города	Размер и дата введения
В городе Нур-Султан и городах республиканского значения	30 000 000 млн. тенге до 01.02.2020г. 100% неснижаемый остаток с 01.02.2020г.	В городе Нур-Султан и городах республиканского значения	100 000 000 млн. тенге 100% неснижаемый остаток с 01.04.2020г.
В административных центрах областей	20 000 000 млн. тенге до 01.02.2020г.	В административных центрах областей	100 000 000 млн. тенге

⁹ Закон Республики Казахстан от 2 июля 2018 года № 167-VI «О валютном регулировании и валютном контроле»

¹⁰ Закон Республики Казахстан от 16 мая 2014 года № 202-V «О разрешениях и уведомлениях»

¹¹ Постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 31 декабря 2019 года № 265 «О внесении изменений и дополнений в постановление Правления Национального Банка Республики Казахстан от 4 апреля 2019 года № 49 «Об утверждении Правил организации обменных операций с наличной иностранной валютой в Республике Казахстан»

¹² См. статью 3 Закона Республики Казахстан от 8 декабря 1993 года № 2572-XII «Об административно-территориальном устройстве Республики Казахстан»

	100% неснижаемый остаток с 01.02.2020г.		100% неснижаемый остаток с 01.07.2020г.
В иных местах нахождения	10 000 000 млн. тенге до 01.02.2020г.	В иных местах нахождения	50 000 000 млн. тенге
	100% неснижаемый остаток с 01.02.2020г.		100% неснижаемый остаток с 01.01.2021г.

При этом, введено требование по обеспечению ежедневного наличия на своих банковских счетах и (или) в кассе обменного пункта денег в тенге или иностранной валюте, а также аффинированного золота в слитках (при наличии) в размере не менее 100 % от минимального размера уставного капитала.

Таблица 2. Торговые операции уполномоченных организаций на рынке наличной иностранной валюты за 3-х летний период, трлн. тенге.

	2017	2018	2019
Объем покупки наличной иностранной валюты	1,5	1,6	2,3
Объем продажи наличной иностранной валюты	1,5	1,6	2,4
Общий объем купли-продажи	3,0	3,2	4,7

***Справочно:** Среднегодовой объем продажи (или покупки) наличной иностранной валюты на 1 небанковский обменный пункт в 2019 году составил 3-3,1 млрд. тенге*

Среднемесячный объем продажи (или покупки) наличной иностранной валюты на 1 небанковский обменный пункт в 2019 году составил 250-262 млн. тенге.

Увеличение требований к минимальному размеру капитала будет способствовать минимизации риска дефицита наличной иностранной валюты и обеспечению спроса населения в полном объеме и повышению финансовой устойчивости небанковских обменных пунктов.

К тому же, данные меры позволят обеспечить целевое использование минимального размера уставного капитала на протяжении всего времени осуществления деятельности.

Таким образом, установление Национальным Банком требований к капитализации определяется как главный инструмент регулирования по обеспечению достаточности ресурсной базы обменных пунктов и минимизации рисков нехватки наличной иностранной и национальной валют при оказании услуг населению, который создает условие по недопущению нарушений прав и законных интересов потребителей финансовых услуг при покупке и продаже наличной иностранной валюты.

Дополнительно отмечаем, что принятая Национальным Банком поправка по обеспечению неснижаемого остатка в размере 100 % от минимального размера уставного капитала предполагает, что уполномоченная организация **вправе по своему усмотрению определять место хранения или размещения такой суммы денег**, в кассе обменного пункта или на банковских счетах.

Кроме того, **в целях снижения рисков противоправных действий в отношении обменных пунктов** к охране помещений банковских и небанковских обменных пунктов предъявляются следующие законодательные требования: (1) вооруженным постом охраны частной охранной организации, определенной Законом Республики Казахстан от 19 октября 2000 года «Об охранной деятельности»; (2) вооруженной охраной частной охранной организации, прибывающей на объект по сигналу тревоги, поступившему на пункт централизованной охраны.

Тем самым, владельцы небанковских обменных пунктов самостоятельно принимают решение с какой охранной организацией заключать договор и на каких условиях. Соответственно, риск отсутствия у них даже травматического оружия несет сам владелец такого обменного пункта.

Режим работы обменных пунктов

Ограничение режима работы обменных пунктов является общемировой практикой и направлено:

1) на защиту прав потребителей финансовых услуг. Как правило, основной объем обменных операций с наличной валютой осуществляется в дневное время.

***Справочно:** Анализ международной практики показывает, что в таких странах как Италия, ОАЭ, Тайланд, Польша и других странах режим работы обменных пунктов ограничен только дневным временем (до 19.00 - 20.00). Международная практика показывает, что такое регламентирование режима работы минимизирует риски по совершению противоправных и криминальных действий в отношении обменных пунктов и их клиентов.*

При этом, для удобства въезжающих и выезжающих лиц через аэропорты, железнодорожные вокзалы и автомобильные пункты пропуска через Границу Республики Казахстан режим работы обменных пунктов в указанных местах не ограничивается.

В зданиях стационарных торговых объектов 1 (первой) категории (торговая площадь более 10 000 квадратных метров) режим работы установлен с 09-00 часов до 22-00 часов.

Таблица 3. Режим работы обменных пунктов.

Режим работы обменных пунктов	
Общеустановленный режим работы (1)	
с 9 часов 00 минут до 20 часов 00 минут	Во всех обменных пунктах
Особый режим работы (2)	
с 9 часов 00 минут до 22 часов 00 минут	в зданиях стационарных торговых объектов 1 (первой) категории
Особый режим работы (3)	
Круглосуточно (24/7)	В зданиях железнодорожных вокзалов, казино, внутри аэровокзалов международных аэропортов, а также на территории автомобильных пунктов пропуска через Государственную границу Республики Казахстан

2) на снижение рисков необоснованного завышения курса продажи наличной иностранной валюты, способствующее возникновению ажиотажа среди населения.

Данная мера устранил неоправданный рост курсов наличной иностранной валюты в вечернее и ночное время.

Вместе с тем, регулирование режима работы обменных пунктов направлено на нивелирование рисков по безопасности как обменных пунктов, так и их клиентов.

Важно отметить, что Национальный Банк принял во внимание интересы въезжающего и (или) выезжающего населения по доступу к источникам обмена наличной валюты.

К тому же, при рассмотрении данного вопроса Национальный Банк учитывал, что в настоящее время для населения **в режиме 24/7 доступны альтернативные источники** обмена валюты с использованием платежных карточек, онлайн банкинга, а также банкоматов с функцией приема и выдачи наличной иностранной валюты.

Фиксация идентификационных данных

В соответствии с Законом о ПОД/ФТ¹³ уполномоченные организации являются субъектами финансового мониторинга.

Законом о ПОД/ФТ определено, что **финансовый мониторинг** - совокупность мер по сбору, обработке, анализу и использованию сведений и информации об операциях с деньгами и (или) иным имуществом, осуществляемых уполномоченным органом и субъектом финансового мониторинга.

Данным законом **покупка, продажа и обмен наличной иностранной валюты** через обменные пункты **отнесена к операциям** с деньгами и (или) иным имуществом, **подлежащим финансовому мониторингу**.

Соответственно, Национальный Банк осуществляет в пределах своей компетенции контроль¹⁴ за соблюдением уполномоченными организациями (субъектами финансового мониторинга) требований законодательства о противодействии отмыванию доходов в части финансового мониторинга.

К тому же, подпунктом 1) пункта статьи 27 Закона о ПД¹⁵ установлено, что государственные органы в пределах своей компетенции разрабатывают и (или) утверждают нормативные правовые акты в сфере персональных данных и их защиты.

Пунктом 1 статьи 22 Закона о ПД установлено, что собственник и (или) оператор, а также третье лицо обязаны принимать необходимые меры по защите персональных данных, обеспечивающие:

- 1) предотвращение несанкционированного доступа к персональным данным;
- 2) своевременное обнаружение фактов несанкционированного доступа к персональным данным, если такой несанкционированный доступ не удалось предотвратить;
- 3) минимизацию неблагоприятных последствий несанкционированного доступа к персональным данным.

Вместе с тем, в соответствии с пунктом 2 статьи 22 Закона о ПД обязанности собственника и (или) оператора, а также третьего лица по защите персональных данных возникают с момента сбора персональных данных и действуют до момента их уничтожения либо обезличивания.

---

¹³ Закон Республики Казахстан от 28 августа 2009 года № 191-IV «О противодействии легализации (отмыванию) доходов, полученных преступным путем, и финансированию терроризма»

¹⁴ Подпунктом 24-2) статьи 8 Закона Республики Казахстан от 30 марта 1995 года № 2155 «О Национальном Банке Республики Казахстан»

¹⁵ Закон Республики Казахстан от 21 мая 2013 года № 94-V «О персональных данных и их защите»

Фиксация идентификационных данных клиентов повышает прозрачность финансовых взаимоотношений между потребителями и уполномоченными организациями.

Очевидно, что введение новых регуляторных требований усилит **защищенность потребителей финансовых услуг** обменных пунктов, исключит факты завышения курса продажи наличной иностранной валюты в вечернее и ночное время и необоснованного возникновения негативных курсовых ожиданий среди населения.

***Справочно:** Фиксация данных – общемировая практика. Она препятствует отмыванию денег, финансированию терроризма и уклонению от уплаты налогов. Практика идентификации личности применяется во всех странах мира в рамках реализации принципов и рекомендаций ФАТФ. Согласно 5-й рекомендации ФАТФ «Надлежащая проверка клиентов и хранение данных» финансовые учреждения обязаны идентифицировать клиентов (постоянных или случайных, физических или юридических лиц или юридических образований) и проверять личность этого клиента с использованием надежных и независимых источников, документов, данных или информации (идентификационные данные).*

Дополнительно отмечаем, что обобщенная надзорная практика рассмотрения жалоб от населения до введения¹⁶ требования по фиксации данных клиентов по операциям до **500 тыс. тенге** показывает, что создавались ситуации, когда небанковские обменные пункты **нарушали права клиентов** при проведении обменных операций либо отказывали клиентам по различным причинам в совершении операции до **500 тыс. тенге**, и у **Национального Банка** в таких ситуациях **возникали сложности по установлению наличия или отсутствия деяния по нарушению прав клиентов** со стороны обменного пункта.

Таким образом, введение требования по фиксации данных клиентов учитывают указанную общемировую практику и надзорный опыт Национального Банка, и направлено **на повышение прозрачности рынка** наличной иностранной валюты и расширение надзорных возможностей Национального Банка по обеспечению надлежащего уровня защиты прав и законных интересов потребителей финансовых услуг.

В целом отмечаем, что Национальный Банк не вводит количественных ограничений по операциям с наличной иностранной валютой, валютным курсам и спредам. При этом, в Республике Казахстан действует режим свободно плавающего обменного курса и рыночное курсообразование происходит на биржевом валютном рынке с учетом спроса и предложения.

Реализованный комплекс вышеуказанных мероприятий будет содействовать обеспечению стабильности внутреннего валютного рынка.

***Справочно:** На сегодня, в информационном поле со стороны населения и бизнес-сообщества негативных всплесков в отношении введенных Национальным Банком новых требований, не наблюдается. Незначительная часть субъектов финансового рынка наличной иностранной валюты выразила несогласие с принятыми поправками. Доля отдельных субъектов финансового рынка небанковских обменных пунктов, которые активно участвовали в организации мероприятий «против» всех поправок Национального Банка составила не более 1% от общего количества владельцев небанковских обменных пунктов.*

---

¹⁶ до 1 февраля 2020 года